

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Hemşirelik Öğrencilerinin Parafonksiyonel Oral Alışkanlıkları ile Bağımlı Kişilik Özelliğinin Sigara İçme Durumlarına Etkisi*The Effects of Parafunctional Oral Habits and Dependent Personality Traits of Nursing Students on Smoking Situations*Hilal SEKİ ÖZ¹ , Erdal AKDENİZ² ¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Kırşehir²Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Kırşehir**Geliş tarihi/Received:** 22.05.2021**Kabul tarihi/Accepted:** 13.12.2021**Sorumlu Yazar/Corresponding Author:****Hilal SEKİ ÖZ**, Dr. Öğr. Üyesi
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kırşehir
E-posta: hilalseki@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-2228-9805**Erdal AKDENİZ**, Öğr. Gör.
ORCID: 0000-0001-7366-4017**Öz****Amaç:** Bu araştırma ile bir devlet üniversitesinin hemşirelik öğrencilerinin parafonksiyonel oral alışkanlıkları ve bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme durumlarına etkisini incelemek amaçlanmıştır.**Gereç ve Yöntem:** Karşılaştırmalı tanımlayıcı tipte olan araştırmaya hemşirelik bölümünde okuyan 360 gönüllü öğrenci katılmıştır. Veriler sosyodemografik bilgileri, parafonksiyonel oral alışkanlıkları ve sigara içme ile ilgili özellikleri içeren Tanıtıcı Anket Formu ve Kişilik İnancı Ölçeği Kısa Formunun bağımlı kişilik için olan bölümü kullanılarak, Kasım-Aralık 2020'de toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, ki-kare testleri ve lojistik regresyon analizi kullanılmıştır.**Bulgular:** Araştırmada öğrencilerin %18,1'nin sigara içtiği; erkek, 20 yaş üstü, dördüncü sınıf, ilçede yaşama ve zayıf-normal kilolu olmanın sigara içmeyi etkilediği; dudak ısırma, kürdanı ağızda tutma, tırnak yeme, tırnak etlerini koparma ve kalemi ağıza alma alışkanlıklarının sigara içenlerde anlamlı düzeyde yüksek olduğu; bağımlı kişilik özelliği ve parafonksiyonel oral alışkanlıkların sigara içmenin %13'ünü açıkladığı ve tırnak yemenin sigara içmeyi 2,68 kat arttırdığı saptanmıştır.**Sonuç:** Bu alışkanlıklar, kişilik özellikleri ve sigara içme arasındaki ilişkiyi inceleyen kontrollü boylamsal çalışmalar önerilmektedir.**Anahtar Kelimeler:** Hemşirelik, öğrenci hemşire, parafonksiyonel oral alışkanlıklar, bağımlı kişilik, sigara içme.**Abstract****Objective:** The aim of this study was to examine the effects of parafunctional oral habits and dependent personality traits on the smoking status of nursing students of a state university.**Material and Method:** In this comparative descriptive study, 360 volunteer students studying in the nursing department participated. The data was collected using an introductory survey containing information on the socio-demographic status, parafunctional oral habits and characteristics related to smoking, and the dependent personality section of the Short Form of the Personality Belief Scale in November-December 2020. Descriptive statistics, chi-square test, and logistic regression analysis were used to analyze the data.**Results:** 18.1% of the students were smoking. It was found that being male, being over 20 years old, being in fourth grade, living in the district and being underweight and normal weight affects smoking status and smokers had significantly higher habits of lip biting, holding a toothpick in the mouth, biting nails, tearing off cuticles and putting a pen in the mouth. It was determined that dependent personality trait and parafunctional oral habits explain 13% of smoking and nail-biting increased smoking 2.68 times.**Conclusion:** Controlled longitudinal studies examining the relationship between these habits, personality traits, and smoking are recommended.**Keywords:** Nursing, nursing student, parafunctional oral habits, dependent personality, smoking.

1. Giriş

Sigara, en önemli önlenilebilir hastalık nedenidir ancak sigaranın getirdiği sağlık risklerinin ve sigara bağımlılığının olumsuz etkilerinin iyi bilinmesine karşın, dünya çapında sigara içme prevalansı artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından sigaranın her yıl dünya çapında yaklaşık yedi milyon insanın ölümüne neden olduğu ve yapılan projeksiyonlarda gerekli önlemler alınmadığı takdirde 2030 yılında bu sayının sekiz milyonu aşacağı öngörülmektedir (1). Tütün Atlasına (2016) göre Türkiye'de 15 yaş üstü erkeklerin %41,4'ünün, 15 yaş üstü kadınların ise %16,3'ünün sigara kullanmakta olduğu bildirilmiştir (2). Türkiye'de son yıllarda tütün kontrolü konusunda ilerleme kaydedilmiş olmasına karşın ulusal düzeyde önlemlerin artırılması gerekmektedir. Bu önlemler yasal düzenlemelerin yapılması, vergilerin artırılması, sigaranın bırakılmasının desteklenmesi, sigara içindeki katranın azaltılması, sigara reklamlarının ve kaçakçılığın kontrolü, halka açık yerlerde kullanımın denetlenmesi ve sigaraya başlamanın önlenmesi olarak sıralanabilir (1).

Sigaraya karşı mücadele yöntemlerinde en önemli unsur sigaraya başlama oranlarını düşürmektir. Bu oranı anlamlı derecede düşürebilmek için sigaraya başlama sebeplerinin tanımlanmasıyla birlikte bağımlı davranışın temelinde de inmek gerekecektir (3). Klinik psikopatolojide bireyin bir nesneyle olan özel ilişki biçimini ifade etmek için kullanılan bağımlılık; biyolojik, davranışsal ve psikolojik boyutlarıyla değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Bununla birlikte maddeyle ya da maddesiz olarak geliştirilmiş pek çok patolojik unsuru içinde barındırmaktadır (4). Psikanalitik literatürde neredeyse tüm kuramcılar ödipal faktörün bağımlılığın ortaya çıkmasında etkileri olduğu, bağımlı kişilik özelliklerine preödipal dönemde yaşanan eksikliğin sebep olduğu, özellikle bağımlı kişiliği ego yapılanmasındaki hasar üzerinden açıklamaya çalışmışlardır (5).

Sigmund Freud bağımlılığı, libidinal gelişimin oral döneme fiksasyonu ile ilişki olarak açıklamış ve dolaylı olarak bağımlılık ve perversiyon arasında olası ilişkiden bahsetmiştir (6). Freud, psikoseksüel gelişim kuramında bağımlı davranışın gelişiminde rol oynayan ve 0-1,5 yaş arasına denk gelen oral döneme vurgu yapmıştır (7). Bu dönemde bebek ve bakım veren ilişkisinde aşırı yetersizlik ya da aşırı doyurulma ile başarılı bir şekilde tamamlanmayan oral dönemin bireyin benlik gelişimine sekte vuracağı ve bireyde bazı psikiyatrik sorunlarla kendisini gösterebileceği bildirilmiştir. Oral fiksasyon olarak tanımlanan bu durumun ayrılık anksiyetesi, bağımlı-pasif kişilik yapısı, parafonksiyonel oral alışkanlıklar olarak adlandırılan terk edilemeyen parmak emme, emzik emme, tırnak yeme, dudak-yanak emme/ ısırma, kalem ısırma, sıkça atıştırma ve sigara içme alışkanlıkları ile ilişkili olduğu savunulmuştur (8,9). Yapılan çalışmalarda parafonksiyonel oral alışkanlıkların çocuklarda yaygın olarak görüldüğü, bazılarının yetişkinlik döneminde de devam ettiği, ağız sağlığı ile ilgili sorunlar, diş gıcırdatma ve sigara içme gibi durumlarla ilişkisinin olduğu bildirilmektedir (9,10). Küçük çocuklarda parafonksiyonel oral davranışların, örneğin emzik emmenin sakinleştirici etkisine benzeyen etkilerle sigaraya başlama ya da içmeye katkı sağladığı, anlık olarak rahatlama ve stresi azaltma etkisinin olduğu bildirilmiştir (11).

Sağlık meslek mensupları hastalık, ölüm, ağrı, acı, kayıp gibi kavramlarla iç içe çalışan ve stres yoğun iş ortamına sahip olan bir meslek grubudur. Bu stresli ortamın ve bazı faktörlerin etkisi sonucunda sigaranın sağlığa zararları konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olmasına karşın, sigara içme eğilimlerinin öğrencilik döneminde ve yaş ilerledikçe arttığı da bilinmektedir (12). Yapılan çalışmalarda sağlık meslek mensuplarının ve öğrencilerin toplumla benzer ya da toplumun üstünde bir oranda sigara bağımlısı olduğu ortaya konmuştur (13-16). Hemşirelerin sigara bağımlılıklarına yönelik 436 katılımcı ile yapılan bir çalışmada hemşirelerin %52,8'inin sigara içtiği, erkeklerin daha fazla kullandığı, sigarayı stresi giderdiği ve alışkanlık olduğu için içtikleri, sigara içme oranının yaş ilerledikçe arttığı ve eğitim düzeyi yükseldikçe sigara içme oranının azaldığı saptanmıştır (13). Sağlık meslek mensuplarının sağlıklı davranışları göstermede rol model olmaları beklenmektedir. Tüm sağlıkçılar içinde hemşireler hasta/sağlıklı birey ile etkileşiminin yoğun olması, mesleğe özgü forma giymesi ve görünürlüklerinin sayısal üstünlükleri ile fazla olması nedeniyle ayrıcalıklı konumdadır. Bu bağlamda hemşirelerin sigara içme davranışının kendi sağlıklarına verdikleri olumsuz etkiye ek sorunlara yol açtığı söylenebilir. Sigara içme davranışının önüne geçilmesinde daha öğrencilik döneminde riskli grupların belirlenmesi ve önleyici müdahalelerin yapılması için bağımlılığı etkileyen faktörlerin iyi tanımlanması önem kazanmaktadır. Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin sigara içmeye ilişkin inanç, tutum ve davranışları, stresle baş etme biçimleri ve kişilik özellikleri vb. konulara yönelik çalışmaların yapıldığı görülmüştür (12-15), fakat parafonksiyonel oral alışkanlıkları ve bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme durumuna etkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çocukluk çağında oral döneme sapanma ile ortaya çıkabilecek davranışlar ve kişilik özelliğinin sigara içme davranışına etkisinin araştırılması ile riskli grupların belirlenmesine ve sigaraya başlamanın önüne geçilmesine yönelik önemli bilgiler elde edileceği düşünülmektedir. Bu nedenler ışığında hemşirelik bölümü öğrencilerinin parafonksiyonel oral alışkanlıkları ile bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme durumlarına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada aşağıdaki soruların yanıtları aranacaktır: Hemşirelik öğrencilerinin;

-Sigara içme sıklığı nedir?

-Sigara içme sıklığını etkileyen sosyodemografik değişkenler nelerdir?

-Parafonksiyonel oral alışkanlıkları sigara içmeyi etkilemekte midir?

-Bağımlı kişilik özelliği sigara içmeyi etkilemekte midir?

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma bir devlet üniversitesinde okuyan hemşirelik öğrencilerinin parafonksiyonel oral alışkanlıklarının ve bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme durumuna etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Tipi

Çalışma karşılaştırmalı tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi normal öğretim hemşirelik programına kayıtlı 450 öğrenci oluşturmaktadır. İlgili üniversitenin ve bölümün evren olarak seçilmesinde, üniversitenin coğrafi konum olarak Türkiye'nin ortası sayılabilecek bir bölgede yer alması, bu yönüyle her coğrafi bölgeden öğrenci barındırma potansiyeline sahip olması ve hemşirelik öğrencilerinin topluma benzer ya da toplumdaki daha yüksek oranda sigara içmesi (15,16) etkili olmuştur. Evrenden örneklem seçimine gidilmemiş, öğrencilerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 360 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır (Katılma oranı: %80). Araştırma için kurumdan araştırma izni, ilgili araştırmacılar tarafından ölçek izni ve etik kurul onayı alındıktan sonra, online olarak veri toplama araçları uygulanmıştır.

2.4. Veri Toplama Tekniği ve Araçlar

Veri toplama aracı google-form aracılığıyla online olarak hazırlanmış ve bölüm başkanlığı kanalıyla gönüllü öğrencilerin katılımı için online platformda öğrenci gruplarına ulaştırılmıştır. Araştırma Kasım-Aralık 2020 tarihleri arasında uygulanmıştır. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilmiş Tanıtıcı Anket Formu ve Kişilik İnanıcı Ölçeği Kısa Formunun bağımlı kişilik özelliğini tanımlayan bağımlılık alt boyutu kullanılmıştır.

2.4.1. Tanıtıcı Anket Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanmış bu anket formu; sosyodemografik özellikler, parafonksiyonel oral alışkanlıkları ile ilgili özellikler ve sigara içme ile ilgili özellikler olarak üç bölümden ve 27 sorudan oluşmaktadır. Anket soruları içinde yer alan sosyodemografik sorular ve sigara ile ilgili bölüm literatürden (14-17); parafonksiyonel oral alışkanlıklara ait bölüm ise araştırmanın danışmanı olarak katkı sağlayan uzman psikiyatr hekimin önerileri ve ilgili literatür (4,6) temel alınarak hazırlanmıştır.

2.4.2. Kişilik İnanıcı Ölçeği Kısa Formu (Personality Belief Questionnaire- Short Form)

Ölçek Beck ve Beck (1991) tarafından geliştirilmiştir (18). Kişilik İnanıcı Ölçeği Formu, kişinin kendisi, diğerleri ve dünya ile ilgili inançlarını ölçmeye yönelik ifadelerden oluşmaktadır. Dokuz kişilik özelliğini sınamakta olan ölçek, toplam 65 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda ölçeğin bağımlı kişilik özelliğini sınanan yedi sorusu kullanılmıştır. Kişiler ifadelerin kendilerine uyması veya uymamasını 0 (hiç inanmıyorum) ile 4 (tamamıyla inanıyorum) arasında puanlandırmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça, bağımlı kişilik özelliği de artmaktadır. Ölçeğin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlik ve güvenilirliği ise 2011 yılında Taymur ve arkadaşları tarafından yapılmış olup bağımlı kişilik alt boyut cronbach α değeri 0,66 olarak bulunmuştur (19). Araştırmada bağımlı kişilik özelliği alt boyutu cronbach α değeri 0,71 olarak bulunmuştur.

2.5. Ön uygulama

Araştırma öncesi araştırmanın yürütüldüğü bölümün dışında başka bir bölümde okuyan 20 öğrenciyi Tanıtıcı Anket Formu; soruların içeriği ve anlaşılabilirliği açısından ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonunda olumsuz bir geri dönüş olmadığı için anket formu hiçbir değişiklik yapılmadan uygulanmıştır.

2.6. Veri Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 26 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik testleri ve kategorik değişkenlerin karşılaştırılması için ki-kare testleri kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki etkiyi test etmek için lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısının belirlenmesinde Cronbach Alpha hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Hemşirelik öğrencilerinin bazı sosyodemografik özellikleri ve sigara içme durumları incelendiğinde öğrencilerin yaş ortalaması $20,54 \pm 2,05$ 'tir (min.17, max.25). Öğrencilerin %18,1'i sigara içmekte ve sigaraya başlama yaş ortalaması $16,86 \pm 2,44$ 'tür (min.8, max.23). Öğrencilerin ailesinde en çok sigara içen bireyin baba olduğu (%39,2), sigara içen öğrencilerin en çok sıkıntı-stresin (%46,2) etkisi ile sigaraya başladıkları bulunmuştur.

Sigara içen öğrencilerin %75,4'ü ileride sigarayı bırakmayı ve sigarayı bırakmayı düşünmedeki en önemli nedenin %26,1 ile "sağlığa zararlı olması"; sigarayı bırakmayı düşünmemedeki en önemli nedenin ise %18,4 ile "düşünmeme yardım ediyor" cevabı oluşturmuştur.

Öğrencilerin bazı tanıtıcı özellikleri ile sigara içme durumları karşılaştırıldığında; 20 yaş üstünde olan, dördüncü sınıfta okuyan, erkek, yaşadığı yer ilçe olan, BKİ zayıf ya da normal olan öğrencilerin diğer gruplara göre daha fazla sigara içtikleri görülmüştür ($p < 0,05$). Öğrencilerin bebeklik dönemi boyunca emzirilme süresi ortalama $13,31 \pm 8,93$ ay olarak bulunmuş (min. 0, max.48), emzirilme süresi ile sigara içme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Öğrencilerin parafonksiyonel oral alışkanlıkları ile sigara içme durumları karşılaştırılmıştır (Tablo 2). Öğrencilerin sıkça dudaklarını ısırması, kürdan gibi nesnelere ağızda tutması, tırnak yemesi, tırnak kenarındaki derileri koparması, kalemi sıkça ağıza alması ile sigara içme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 3'te bağımlı kişilik özelliği puan ortalaması ile parafonksiyonel oral alışkanlıkların sigara içme üzerine etkisini test etmek için lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Oluşturulan bu modelde sigara içmenin %13'ü açıklanabilmiştir. Bu modele göre bireylerin bağımlı kişilik özelliği ortalaması ve tırnak yeme alışkanlığı sigara içme üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0,05$). Tırnak yeme alışkanlığı sigara içmeyi 2,68 kat artırmaktadır. Bireylerin bağımlı kişilik özelliği ortalaması arttıkça (bağımlı kişilik özelliği göstermesi) sigara içimi 0,57 kat azalmaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin bazı tanıtıcı özellikleri ile sigara içme durumlarının karşılaştırılması (N=360)

Değişkenler	Toplam		Sigara İçen		Sigara İçmeyen		Önemlilik Testi	P
	n	%	n	%	n	%		
Yaş								
20 Yaş ve Altı	192	53,3	24	12,5	168	87,5	X ² =8,583	*0,003
20 Yaş Üzeri	168	46,7	41	24,4	127	75,6		
Cinsiyet								
Erkek	90	25,0	38	42,2	52	57,8	X ² =47,368	*0,000
Kız	270	75,0	27	10,0	243	90,0		
Sınıf								
1	107	29,7	13	12,1	94	87,9	X ² =9,111	*0,028
2	95	26,4	14	14,7	81	85,3		
3	64	17,8	12	18,8	52	81,3		
4	94	26,1	26	27,7	68	72,3		
Yaşanılan Yer								
İl Merkezi	205	56,9	44	21,5	161	78,5	X ² =7,301	*0,026
İlçe	105	29,2	10	9,5	95	90,5		
Köy	50	13,9	11	22,0	39	78,0		
Beden Kitle İndeksi (BKI)								
Zayıf ve Normal Kilolu	281	78,1	44	15,7	237	84,3	X ² =4,973	*0,026
Çok Kilolu ve Obez	79	21,9	21	26,6	58	73,4		
Aile Tipi								
Çekirdek	279	77,5	49	17,6	230	82,4	X ² =0,204	0,652
Geniş ve Parçalanmış	81	22,5	16	19,8	65	80,2		
Emzirilme süresi								
5 ay ve altı	65	18,1	15	23,4	50	76,6	X ² =1,524	0,214
6 ay ve üstü	295	81,9	49	16,9	245	83,1		
Anne Eğitim Durumu								
Ortaokul ve altı	273	75,8	48	17,6	225	82,4	X ² =0,171	0,679
Ortaokul üzeri	87	24,2	17	19,5	70	80,5		
Baba Eğitim Durumu								
Ortaokul ve altı	193	53,6	35	18,1	158	81,9	X ² =0,002	0,967
Ortaokul üzeri	167	46,4	30	18,0	137	82,0		
Aylık Gelir Durumu								
Gelir Giderden Az	60	16,7	11	18,3	49	81,7	X ² =0,004	0,998
Gelir Gidere Eşit	233	64,7	42	18,0	191	82,0		
Gelir Giderden Fazla	67	18,6	12	17,9	55	82,1		
Kronik Hastalık								
Var	48	13,3	13	27,1	35	72,9	X ² =3,051	0,081
Yok	312	86,7	52	16,7	260	83,3		
Toplam	360	100						

*p<0,05, ki-kare post hoc

Tablo 2. Öğrencilerin parafonksiyonel oral alışkanlıkları ile sigara içme durumunun karşılaştırılması

Değişkenler	Toplam		Sigara İçen		Sigara İçmeyen		Önemlilik Testi	p
	n	%	n	%	n	%		
Bir İş Yaparken Atıştırma								
Evet	252	70	46	18,3	206	81,7	X ² =0,022	0,881
Hayır	108	30	19	17,6	89	82,4		
Sıkça Sakız Çiğneme								
Evet	79	21,9	12	15,2	67	84,8	X ² =0,562	0,454
Hayır	281	78,1	53	18,9	228	81,1		
Sıkça Dudakları Isırma								
Evet	145	40,3	35	24,1	110	75,9	X ² =6,071	*0,014
Hayır	215	59,7	30	14,0	185	86,0		
Kürdan Gibi Nesneleri Ağızda Tutma								
Evet	52	14,4	15	28,8	37	71,2	X ² =4,783	*0,029
Hayır	308	85,6	50	16,2	258	83,8		
Tırnak Yeme								
Evet	33	9,2	14	42,4	19	57,6	X ² =14,582	*0,000
Hayır	327	90,8	51	15,6	276	84,4		
Tırnak Kenarındaki Derileri Koparma								
Evet	141	39,2	37	26,2	104	73,8	X ² =10,497	*0,001
Hayır	219	60,8	28	12,8	191	87,2		
Kalemi Sıkça Ağıza Alma								
Evet	94	26,1	26	27,7	68	72,3	X ² =7,931	*0,005
Hayır	266	73,9	39	14,7	227	85,3		
Toplam	360	100						

*p<0,05, ki-kare post hoc

Tablo 3. Bağımlı kişilik özelliği ile parafonksiyonel oral alışkanlıkların sigara içmeye etkisi

Değişkenler	β	SE	Wald	Exp(β)	%95 CI	Sig.
Bir İş Yaparken Atıştırma	-0,032	0,327	0,009	0,969	0,510-1,840	0,923
Sıkça Sakız Çiğneme	-0,408	0,380	1,154	0,665	0,316-1,400	0,283
Sıkça Dudakları Isırma	0,433	0,305	2,012	1,542	0,848-2,805	0,156
Kürdan Gibi Nesneleri Ağızda Tutma	0,391	0,380	1,062	1,479	0,703-3,112	0,303
Tırnak Yeme	0,989	0,438	5,099	2,687	1,139-6,338	*0,024
Tırnak Kenarındaki Derileri Koparma	0,515	0,323	2,539	1,674	0,888-3,156	0,111
Kalemi Sıkça Ağıza Alma	0,562	0,308	3,324	1,755	0,959-3,211	0,068
Bağımlı Kişilik Özelliği Ortalaması	-0,546	0,248	4,839	0,579	0,356-0,942	*0,028

N=360 R²=0,080 (Cox-Snell) R²=0,130 (Nagelkerke)

4. Tartışma

Hemşirelik öğrencilerin parafonksiyonel oral alışkanlıkları ile bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme durumlarına etkisine yönelik bulgular literatür ışığında tartışılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %18,1'i sigara içmekte ve sigaraya başlama yaş ortalaması $16,86 \pm 2,44$ 'tür. 20 yaş üstünde olan, dördüncü sınıfta okuyan, erkek, yaşadığı yer ilçe olan, BKİ zayıf ya da normal olan öğrencilerin diğer gruplara göre daha fazla sigara içtikleri görülmüştür. 476 hemşirelik öğrencisiyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %25,4'ünün sigara içtiği, çoğunluğunun sosyal çevre ve arkadaş etkisi ile sigaraya başladığı ve erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden beş kat fazla sigara içme olasılığı olduğu saptanmıştır (14). Bir başka çalışmada öğrencilerin %12,9'unun sigara içtiği belirlenmiş, en fazla ikinci sınıf öğrencilerin sigara içtiği, sigaraya arkadaş etkisi ile başladığını, çoğunluğu okul ve ders stresi nedeniyle içmeye devam ettiklerini belirtmişlerdir (17). Başka bir çalışmada ise öğrencilerin %34,3'ü sigara içmekte olup; ders başarısı düştükçe sigara içmenin arttığı, çoğunluğunun keyif almak için ve arkadaş etkisiyle, 18 yaşından önce sigaraya başladıkları bulunmuştur (12). Bu çalışma sonuçları yürütülen araştırma bulguları ile uyumlu olup sebebinin arkadaş ortamında kabul görmek için ayak uydurmaya çalışma, büyüme algısı, maskülen gözükmeye gibi sebepler olabileceği düşünülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin sigara içme durumları ve stres algılarını inceleyen bir çalışmada öğrencilerin %14'ünün sigara içtiği, stres algılarının ise öğretim elamanları, hemşireler, verilen ödevler ve iş yükünden kaynaklandığı belirlenmiştir (15). Araştırmada öğrencilerin sigara içme oranının diğer çalışmalara kıyasla orta düzeyde olduğu, Türkiye ortalamasına göre düşük olduğu ve sigara içen öğrencilerin en çok sıkıntı-stresin etkisi ile sigaraya başladığı görülmektedir. Erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre daha fazla sigara içmesinin kültürel unsurlar, rol modelin sigara içmesi ve ülkemizdeki cinsiyet rol algıları ile ilgili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin yaş ve sınıf değişkenlerine göre; son sınıfta ve 20 yaşın üstünde olmanın sigara içmeyi arttırdığı bulunmuştur. Bu durumun stres yönetimiyle ve algılan stresin yoğunluğu ile ilgili olabileceği, hemşirelik eğitim müfredatındaki derslerin basitten karmaşığa doğru verilmesinin, dönemler ilerledikçe ders yükünün, yetkinliklerin ve beklentilerin artmasının, özellikle son sınıftaki öğrencilerin hem mezun olmaya yönelik hem de atanmaya yönelik kaygılarının daha yoğun yaşamlarının sigara içme durumlarına etki ettiği söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin bazı parafonksiyonel oral alışkanlıklarının; sıkça dudaklarını ısırma (%40,3), tırnak kenarındaki derileri koparma (%39,2), kalemi sıkça ağıza alma (%26,1), kürdan gibi nesnelere ağızda tutma (%14,4) ve tırnak yeme (%9,2) gibi alışkanlıklar olduğu, bu alışkanlıkların sigara içen ve içmeyen öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin emzirilme süresi $13,31 \pm 8,93$ ay olarak bulunmuş ve emzirilme süresi ile sigara içme durumları arasında istatistiksel fark saptanmamıştır. Parafonksiyonel oral alışkanlıkların yaygınlığının incelendiği bir çalışmada 303 yetişkin öğrencide yaygın olarak brüksizm, tırnak ve kalem ısırma, sakız çiğneme, dudak veya yanak mukozasını ısırma gibi çeşitli oral parafonksiyonların olduğunu ortaya çıkarmıştır (20). Parafonksiyonel oral alışkanlığın etiyojisine yönelik bir çalışmada psikososyal stresin, brüksizm veya yanak

ısırma gibi bazı oral parafonksiyonların gelişmesi ile ilişkili olduğu görülmüştür (21). Başka çalışmalarda ise, stresli yaşam olayları ve çoklu oral parafonksiyonların performansı arasında ilişki bulunmuş, stresli yaşam olayları artışı ile bu alışkanlıkların yaygınlığının arttığı, bazı kişilerde birden fazla alışkanlığa sahip olmanın söz konusu olduğu bulunmuştur (22). Bir diğer çalışmada ise Kocaeli ilinde ailesi ile yaşayan ve yetiştirme yurdunda kalan çocukların oral parafonksiyonları araştırılmış ve yetiştirme yurdunda kalan çocuklarda bu alışkanlıkların daha yüksek olduğu, büyük çoğunluğunun en az bir parafonksiyonu olduğu (%97,3), bu gruptaki çocukların okul dersleriyle ilgili sorunlarının da daha fazla olduğu saptanmıştır. Her iki grupta da oral parafonksiyonlar ve stresli yaşam olayları arasında pozitif ilişki bulunmuştur (23). Literatür incelendiğinde oral alışkanlıkların sigara içmeye etkisini inceleyen az sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Bir çalışmaya 261 sigara içen birey dahil edilmiş, oral alışkanlıklar ve sigara içme arasındaki ilişki araştırılmıştır. Uzun süreli emzik kullanımı (24 aydan fazla) ile sigara içme arasında anlamlı bir ilişki olduğu, emzik kullanımının yerine yeterli emzirmenin sigaraya karşı koruyucu bir faktör olduğu bulunmuştur (24). Küçük çocuklarda emzik emmenin sakinleştirici etkisine benzer bir etki ile sigara içmenin ergenlerde rahatlatma ve stres atma ile ilişkili etkiler sağladığı bildirilmiştir (10,11). Oral parafonksiyonel davranışlar çocuklar ve gençler arasında yaygınlık gösterse de gündelik hayat içinde varlığı pek dikkat çekmemektedir. Bu davranışlar ile özellikle çocukluk çağı stresli yaşam olayları ile arasında ilişki olması, stresli dönemlerde davranış performansının artması, sorunlar arttıkça parafonksiyonel davranışların çoklu olması; bu davranışların psikososyal yönünü ve stres yöntemiyle ilişkisini açığa çıkarmaktadır. Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin parafonksiyonel oral alışkanlıklarının bulunduğu ve bunların bazılarının sigara içen öğrencilerde fazla olduğu görülmektedir. Araştırmada sigara içen öğrencilerin sigaraya çoğunlukla stres etkisiyle başlaması ve sigara içme nedenlerini 'düşünmeme yardımcı oluyor' diye açıklaması düşünüldüğünde, bu davranışların çocukluk çağından itibaren gelen stres altında rahatlatma mekanizmaları gibi çalışan davranışlar olduğu, bu durumun da sigara içmeyi arttırdığı söylenebilir.

Araştırmada parafonksiyonel oral alışkanlıklar ve bağımlı kişilik özelliği ile sigara içmenin %13'ü açıklanabilmiştir. Bu modele göre bireylerin bağımlı kişilik ortalaması ve tırnak yeme alışkanlığı sigara içme üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0,05$). Tırnak yeme alışkanlığı sigara içmeyi 2,68 kat artırmaktadır. Bireylerin kişilik inanç ölçeği ortalaması arttıkça, sigara içme 0,57 kat azalmaktadır. Çocukluk çağı dönemine yönelik yapılan bir çalışmada çocukluk çağı stresi ve tırnak yeme veya nesne ısırma öyküsü arasında ilişki bulunmuştur (25). Başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin üç alışkanlığının (tırnak yeme, kalem-nesne çiğneme ve burunlarını çekme) bütün veya kafein ürünlerini kullanma, sakız çiğneme ve egzersiz yapma ile ilişkileri incelenmiştir. Çalışmada tırnak yeme insidansının diğer araştırmalardan ve erkeklerde kadınlardan daha fazla olduğu bildirilmiştir. İlkokul öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise tırnak yeme alışkanlığı olan çocukların, bu alışkanlığı olmayan çocuklara kıyasla daha fazla sorunlu davranışa sahip olduğu ve çocuklarda davranışsal sorunları değerlendirirken eşlik eden kişilik profillerinin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir (26).

Literatür incelendiğinde oral parafonksiyonel davranışlar içinde tırnak yemenin daha az rastlanan bir bulgu olduğu görülsede sigara içme olasılığı üzerinde daha güçlü etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Tırnak yeme alışkanlığının aşırı baskı, azarlanma, yetersiz ilgi gibi sebeplerle çocukta oluşan güvensizlik ve değersizlik duygusundan kaynaklandığı düşünülmektedir (27). Yapılan bir çalışmada, tırnak yeme davranışının bebeklik döneminden kaynaklanabileceği ve bebeklik döneminde parmak emme davranışı olan çocukların ergenlik döneminde tırnak yeme davranışı gösterebildiği bildirilmiştir (28). Tırnak yeme alışkanlığı olan öğrencilerde sigara içme oranının yüksek olmasının bebeklik ve çocukluk çağında ebeveynler ile kurulan ilişkinin yetersizliğine temellendiği ve karşılanmayan duygusal ihtiyaçların yetişkinlik döneminde, sigara bağımlılığı gibi sorunlara yol açabileceği söylenebilir. Araştırmanın bir diğer bulgusu bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme davranışını 0,57 kat azaltmasıdır. Sigara içme ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir metaanaliz çalışmasına 12 çalışma dahil edilmiş, sigara içenlerde kişilik bozukluklarının yaygınlığının oldukça değişken olduğu (%9 ile %45 arasında) ve çalışmaların çoğunda sigaranın ilk olarak C kümesi bozukluklar (bağımlı, kaçınan ve obsesif-kompulsif) ile ve ikinci olarak B kümesi bozukluklar (histrionik, narsisistik, sınırda ve antisosyal) ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (29). Başka bir çalışmada ise kişilik bozukluğu olanların önemli bir kısmının nikotine bağımlı olduğu; bağımlı, kaçınan, histrionik, şizoid ve paranoid kişilik bozukluklarının sigara içiciliğinin, birlikte ortaya çıkan duygudurum/anksiyete bozuklukları ile açıklandığı ifade edilmiştir (30). Kişilik bozukluklarında bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri daha düşük olup, duygularını ve dürtülerini düzenlemede güçlük çektikleri ve bu durumun sigara içme eğilimlerini arttırdığı söylenebilir. Araştırmada elde edilen bulgunun ise literatürle uyumlu olmadığı görülmektedir. Bu farklılığın Türkiye kültürüyle ilgili olduğu, bağımlı kişilik özelliğinin kültürel olarak desteklendiği, ergenlik-yetişkinlik döneminde de ebeveynlerin onayını almanın önemli olduğu, üniversite öğrencisi olan gençlerin üzerinde ebeveynlerin kontrolünün yüksek olmasının sigara kullanma eğilimini düşürme yönünde etkili olduğu söylenebilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Sigara içmek genetik, demografik ve psikolojik faktörlerden etkilenen bir davranıştır. Bu davranışın ortaya çıkmasında çocukluk çağının etkisinin olması, bu döneme ait yaşantıların bağımlılığa katkısının tanımlanmasını gerekli kılmaktadır. Sigaraya başlamanın ergenlik veya yetişkinlik döneminde olduğu bilirse de daha çocukluk döneminde ortaya çıkan parafonksiyonel oral alışkanlıkların sigara içme davranışı üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Parafonksiyonel alışkanlıklar, kişilik özellikleri ve sigara içme arasındaki ilişkiyi inceleyen kontrollü boylamsal çalışmalar, ileri psikiyatrik görüşmeler ile nedenselliğe yönelik çalışmalar önerilmektedir.

6. Alana Katkı

Literatürde, hemşirelik öğrencilerinde parafonksiyonel oral alışkanlıkları ve bağımlı kişilik özelliğinin sigara içme durumuna etkisinin değerlendiren bir başka çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın özgün yanını oluşturmakta olup, araştırmanın literatürdeki bu boşluğa katkı sağlaması ve ileri düzey çalışmalar için ön bulgu sunması beklenmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığından kurum izni (92802276-604.02) ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulundan etik kurul izni (2020-14/108) alınmıştır. Veriler Helsinki bildirgesine göre toplanmış olup, her bir katılımcı online hazırlanan gönüllü olur formu ile bilgilendirilmiş ve onayları alındıktan sonra soru formlarına geçilmesi sağlanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları olarak, yapıldığı üniversitenin öğrencileri ve yapıldığı zaman dilimi ile sınırlı olması, çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun kadın olması, özellikle emzirilme süresi gibi geçmiş döneme ait verilerin öz bildirimle dayalı olarak toplanması sıralanabilir.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: HSÖ; **Tasarım:** HSÖ, EA; **Denetleme:** HSÖ, EA; **Kaynak ve Fon Sağlama:** HSÖ, EA; **Malzemeler:** HSÖ; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** HSÖ, EA; **Analiz/Yorum:** EA, HSÖ; **Literatür Taraması:** HSÖ, EA; **Makale Yazımı:** HSÖ, EA; **Eleştirel İnceleme:** HSÖ, EA.

Kaynaklar

1. who.org [Internet], Tobacco 2020 [cited 2021 Jan 15], Available from: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>.
2. tobaccoatlas.org [Internet], The Tobacco Atlas: Turkey 2015 [cited 2021 Jan 19], Available from: <https://tobaccoatlas.org/country/turkey/>.
3. Özbay Y, Yılmaz S, Büyüköztürk Ş, Aliyev R, Tomar İH, Eşici H, et al. Madde bağımlılığı: Temiz bir yaşam için bireyin güçlendirilmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 2018;5(1):81-130.
4. Tunaboşlu İkiz T. Paris psikosomatik okulu (IPSO) psikanaliz buluşmaları. 3. Baskı. İstanbul: Bağlam Yayıncılık; 2008.
5. Akthar S. *Comprehensive dictionary of psychoanalysis*. London: Karnac Books; 2018. p.22-23.
6. Freud S. *Three essays on the theory of sexuality, the standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. London: The Hogart Press and the Institute of PsychoAnalysis; 1905.
7. Person ES. As the wheel turns: a centennial reflection on Freud's Three Essays on the Theory of Sexuality. *Journal of the American Psychoanalytic Association*. 2005;53(4):1257-1282.
8. Lantz SE, Ray S. *Freud Developmental Theory*. In: StatPearls Publishing, Treasure Island (FL); 2020.
9. Torun G. Emzirme süresi ile parafonksiyonel oral alışkanlıklar, maloklüzyon ve fasyal morfolojik yapı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi [Doktora Tezi]. [Ankara] Başkent Üniversitesi; 2014. p.5-13.
10. Nelson AM. A comprehensive review of evidence and current recommendations related to pacifier usage. *Journal of Pediatric Nursing*. 2012;27(6):690-9.
11. Sexton S, Natale R. Risk and benefits of pacifiers. *Am Fam Physician*. 2009;79(8):681-5.

12. Çiftçi S, Değer V, Günay S, Ceylan A. Sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. *Van Tıp Dergisi*. 2018;25(2):89-99.
13. Sezgin L, Piriñci E. Muş ili ve ilçelerindeki hastanelerde görev yapan hemşirelerin sigara içme durumlarının değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2020;15(3):14-21.
14. Duran S. Hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisi. *Genel Tıp Dergisi*. 2018;28(1):6-13.
15. Karaca A, Yıldırım N, Ankaralı H, Açıkgöz F, Akkuş D. Hemşirelik öğrencilerinin algılanan klinik stres düzeyi, stres cevapları ve başatme davranışları. *Journal of Psychiatric Nursing*. 2017;8(1):32-9.
16. Oğuz S, Çamcı G, Kazan M. Üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumu. *Van Tıp Dergisi*. 2018;25(3):332-7.
17. Çapık C, Cingil D. Hemşirelik öğrencilerinde sigara kullanımı, nikotin bağımlılık düzeyi ve ilişkili etmenler. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*. 2013;3(2):55-61.
18. Türkçapar MH, Örsel S, Uğurlu M, Sargin E, Turhan M, Akkoyunlu S, et al. Kişilik inanç ölçeği türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*. 2007;10:177-91.
19. Taymur İ, Türkçapar MH, Örsel S, Sargin E, Akkoyunlu S. Kişilik inanç ölçeği-kısa formunun (kiö-ktf) türkçe çevirisinin üniversite öğrencilerinde geçerlilik, güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*. 2011;14:199-209.
20. Panek H, Nawrot P, Mazan M, Bielicka B, Sumislawska M, Pomianowski R. Coincidence and awareness of oral parafunctions in college students. *Community Dental Health*. 2012;29(1):74-7.
21. Owczarek JE, Lion KM, Radwan-Oczko M. The impact of stress, anxiety and depression on stomatognathic system of physiotherapy and dentistry first-year students. *Brain and Behavior*. 2020;10(10):1-11.
22. Sójka A, Stelcer B, Roy M, Mojs E, Pryliński M. Is there a relationship between psychological factors and TMD? *Brain and Behavior*. 2019;9(9):1-11. DOI: 10.1002/brb3.1360
23. Şermet Elbay Ü, Demirtürk Kocasarac H, Elbay M, Kaya C, Uğurluel C, Baydemir C. Temporomandibular disorders and oral parafunction in children living with their parents and children living in institutional protective care: a comparative study. *International Dental Journal*. 2017;67(1):20-8.
24. Ferreira HR, Rosa EF, Antunes JLF, Duarte DA, Imparato JCP, Pannuti CM, et al. Prolonged pacifier use during infancy and smoking initiation in adolescence: evidence from a historical cohort study. *European Addiction Research*. 2015;21(1):33-8.
25. Drumond CL, Paiva SM, Vieira-Andrade RG, Ramos-Jorge J, Ramos-Jorge ML, Provini F, et al. Do family functioning and mothers' and children's stress increase the odds of probable sleep bruxism among schoolchildren? A case control study. *Clinical Oral Investigations*. 2020;24(2):1025-33.
26. Oh Y, Choi J, Song Y-M, Jhung K, Lee Y-R, Yoo N-H, et al. Defining subtypes in children with nail biting: a latent profile analysis of personality. *Psychiatry Investigation*. 2020;17(6):517-25.
27. Meral T, Handan A. Relation between behavioral problems observed in preschool children and parental attitudes of families. *Amasya Education Journal*. 2013;2(1):115-44.
28. Thomaz EBAF, Cangussu MCT, Assis AMO. Malocclusion and deleterious oral habits among adolescents in a developing area in northeastern Brazil. *Brazilian Oral Research*. 2013;27(1):62-9.
29. del Río EF, Iglesias EB. Trastornos de personalidad en fumadores: una revision. *Adicciones*. 2010;22(2):155-72.
30. Zvolensky MJ, Jenkins EF, Johnson KA, Goodwin RD. Personality disorders and cigarette smoking among adults in the United States. *Journal of Psychiatric Research*. 2011;45(6):835-41.